

PSYCHIATRICKÁ SPOLEČNOST
České lékařské společnosti J. E. Purkyně

PSYCHIATRIC ASSOCIATION
of the Czech Medical Association J. E. Purkyně

Kvůli nejasnému nastavení systému vykazování péče hrozí trans lidem zdravotní komplikace

26. 3. 2024, PRAHA – Změna pohlaví neboli tranzice je velmi komplexní a komplikovaný proces. V Česku s sebou přináší pro nezasvěceného také překvapivé komplikace vyplývající z nastavení zdravotnického systému.

Transgender/ trans osoba je osoba, jejíž skutečný gender se neztotožňuje s tím, který jí byl určen po narození. Řešením tohoto nesouladu je tranzice. Proces tranzice je přítom u každé trans osoby individuální a může se lišit v tom, jak dalece chce daná osoba v tranzici postoupit. „Samotná tranzice má několik fází. Při sociální tranzici daný člověk neuvžívá hormonální preparáty, ale vystupuje například pod genderově neutrálním jménem. Pokud má daná osoba zájem o hormonální léčbu, přichází fáze diagnostická a následná hormonální léčba, která musí ze zákona probíhat minimálně kontinuálně 12 měsíců, než lze podat žádost ke specializované komisi na Ministerstvo zdravotnictví, která eventuálně schválí operační přeměnu, kdy dojde k odstranění vnitřních pohlavních orgánů a daný člověk si může zažádat o změnu rodného čísla. A již tady nastává problém: například pokud se v této fázi trans muž rozhodne pro operaci a vytvoření tzv. neopenisu, musí ještě proběhnout další gynekologická operace – ta se však musí vykázt již na mužské rodné číslo,“ říká MUDr. Petra Sejbalová, předsedkyně Sekce pro psychiatrickou sexuologii Psychiatrické společnosti ČLS JEP, primářka Sexuologického oddělení FN Brno.

Gynekologická péče na mužské rodné číslo? Nelze

„Záleží na typu tranzice, nicméně spousta trans mužů má pouze částečnou formu tranzice. Záleží na tom, zda si ponechají nějaký původní zbytek ženského genitálu či nikoliv. Tím pádem se jich týká problematika například onkologických onemocnění, jako je rakovina děložního čípku. A nastává problém, neboť tito lidé již mají přiděleno mužské rodné číslo, na něž ale není možné pojišťovněm vykazovat gynekologickou péči. Gynekolog tak nemůže takového člověka vyšetřit jinak než například jako samoplátce,“ popisuje Petra Sejbalová. Problém se týká i trans žen, u nichž je naopak žádoucí preventivně monitorovat možný karcinom prostaty – ani tento screening však není možné vykázt na ženské rodné číslo.

Toto nastavení systému může mít velmi vážné důsledky ve formě zanedbání péče, například právě při rakovině děložního čípku. „Může se také stát, že někteří trans muži, kteří neprošli celkovou operativní přeměnou, mohou otěhotnět. Představte si, že otěhotní osoba s mužským rodným číslem. Porod potom není možné pojišťovněm vykázt navzdory tomu, že je dotýčný řádně pojištěn,“ vysvětluje primářka Sejbalová.

Převažují trans muži, žádostí přibývá

Od října roku 2012 do konce roku 2022 odborná komise projednala na 1500 žádostí, více než 60 % tvořily žádosti o tranzici biologických žen na trans muže. Minimálně polovina z těchto žádostí se přitom problematika změny rodného čísla týká. Počty žádostí také průběžně narůstají, z cca 4 desítek v roce 2013 na přibližně 200 ročně v předešlých dvou letech.

PSYCHIATRICKÁ SPOLEČNOST
České lékařské společnosti J. E. Purkyně

PSYCHIATRIC ASSOCIATION
of the Czech Medical Association J. E. Purkyně

Problematika se týká i osob, které jsou v částečné tranzici, případně cizinců, kteří v Česku žijí, tranzicí prošli v zahraničí, a přitom nemuseli podstoupit operační zákrok.

Jen malá část gynekologů má v péči trans ženy, tedy biologické muže. Trans muže však v péči ze zmíněných důvodů mít nemohou. „U nás ve fakultní nemocnici jsme se rozhodli tuto péči zpřístupnit na sexuologickém oddělení, což je i pro trans muže výrazně komfortnější. Představte si situaci, kdy v běžné čekárně gynekologické ambulance čeká svalnatý, vousatý muž – necítí se v této situaci zpravidla vůbec dobře. Navíc ani personál běžné gynekologické ordinace neví, jak v těchto situacích správně komunikovat. Proto v momentě, kdy klienti čekají ve smíšené čekárně specializované ordinace s vyškoleným personálem, padají další bariéry ve vyhledání péče,“ vysvětluje primářka Sejbalová.

Nová gynekologická ambulance ve FN Brno

Gynekologická ambulance pro transgendery funguje na Sexuologickém oddělení FN Brno od září 2023. Dosud měla v péči okolo 20 klientů a zájem stále narůstá. „Od doby, kdy jsme informaci o jejím fungování zveřejnili, nás kontaktují klienti z celé republiky. Lidé nejvíce oceňují možnost intimity v prostředí, které není vysloveně feminní. Mám radost, že se ukazuje, že jsme začali se službou, která tady doposud chyběla a může osobám, které procházejí změnou pohlaví, značně ulehčit situaci,“ popsala primářka Sejbalová.

„V ideálním případě by o daného člověka mohl pečovat jeden specialista či pracoviště od prvního gynekologického vyšetření, který by jej provázel celým procesem tranzice. To je však v současné době velký problém. Lidí, kteří tento typ péče budou potřebovat, bude přibývat, nárůst již ostatně kontinuálně zaznamenáváme zejména u mladých trans mužů. Po republice tak bude muset vzniknout více center, která se na tento typ péče specializují. Na to budou muset zareagovat i zdravotní pojišťovny. Díky tomu se péče ve výsledku zefektivní a z dosavadní šedé zóny se stane transparentní a fungující oblast,“ uzavírá primářka Sejbalová.